

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto

30.11.2017

HVK 346 / 75 2017

Asia: STM lausuntopyyntö 03.11.2017, HE 47/2017vp

Toimitus: kirjaamo@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, pirjo.kainulainen@stm.fi

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Huoltovarmuuskeskus esittää otsikkoasiassa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä varautumisvelvollisuudesta

Nykyiset sairaanhoitopiirit ja yliopistollisten keskussairaaloiden ympärille ryhmitetyt erityisvastuualueet muodostavat terveydenhuollon osalta kansallisen kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden keskeisen toimijaverkoston. Julkiseen sektoriin kuuluvina toimijoina niillä on valmiuslain (29.12.2001/1552) 12 §:ssä tarkoitettu yleinen varautumisvelvollisuus. Näiden toimijoiden muodostama verkosto on kiinteässä yhteistyössä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa, ja järjestelmä turvaa merkittävästi sekä lääkkeiden että moninaisten terveydenhoidossa tarvittavien laitteiden, varusteiden sekä hoitotarvikkeiden saantia maantieteellisesti hajautetulla mallilla niin alueellisissa kuin koko kansakuntaa kohtaavissa häiriötilanteissa tai suuronnettomuuksissa. Vastaavasti puolustusvoimat tukeutuu omassa suunnittelussaan sairaanhoitopiirien ja erikoissairaanhoidon toimintakykyyn, palvelusuoritteeseen ja korkeaan varautumistasoon kaikissa häiriötilanteissa, ml. poikkeusolot.

Maakuntalaki-esityksen (päivitys 2.3.2017) 6 § 23 kohdassa maakunnille asetetaan maakunnan varautumisen ja varautumisen yhteensovittamisen velvoite, ja edelleen saman lakiesityksen 142 § tarkennetaan maakunnan alueellisen varautumisen yhteensovittamisvelvoitetta. Terveydenhuoltolaissa (1326/2010, 38 §) edellytetään, että sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on päätettävä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisesta varautumisesta suuronnettomuuksiin ja terveydenhuollon erityistilanteisiin. Edelleen, sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on lisäksi velvollinen laatimaan yhteistyössä alueensa kuntien kanssa terveydenhuollon alueellisen valmiussuunnitelman.

Huoltovarmuuskeskus painottaa terveydenhuollon alueellisen varautumisen ja valmiussuunnittelun merkitystä maakunta ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Yhteiskuntaa mahdollisesti kohtaavien vakavien häiriötilojen, suuronnettomuuksien, terveydenhuollon erityistilanteiden ja poikkeusolojen varalta tulisi varautumisen ja valmiussuunnittelun veloitteet huomioida niin julkisomisteisen kuin yksityisen tai kolmannen sektorin palveluntuottajan kohdalla. Asiakkaan valinnanvapaus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja palveluntuottajien kilpailu markkinoilla toteutuvat kilpailuneutraaliteettiperiaatteen mukaisesti, kun varautumisen ja valmiussuunnittelun vel-

voitteet ulotetaan koskemaan kaikkia palveluntuottajia, niiden yhtiö- tai toimintamuodosta riippumatta.

Lausuntopyyntöön liitetystä materiaalista käy ilmi, että uudistuksen tultua täysimääräisesti voimaan ns. valinnanvapausmarkkinan koko olisi noin 5750 milj. euroa eli vajaa kolmannes koko sote-markkinasta. Terveysturvaa koskevan valinnanvapausmarkkinan koko olisi arviolta 3050 milj. euroa. Tätä on pidettävänä merkittävänä muutoksena nykytilanteeseen, ja muutos olisi otettava huomioon myös varautumista koskevissa säädöksissä. Huoltovarmuuskeskus esittää, että lakiin asiakkaan valinnanvapaudesta lisättäisiin tätä koskeva erillinen säädös esim. seuraavasti:

xx §

Yksityisen palveluntuottajan varautumisvelvollisuus

Yksityisen palveluntuottajan on asianmukaisella suunnittelulla varauduttava normaali-aikojen häiriötilanteisiin ja valmiuslaissa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Yksityisen palveluntuottajan on laadittava varautumissuunnitelma ja osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun sekä materiaaliseen varautumiseen.

Pykälän yksityiskohtaiset perustelut voisivat kuulua esimerkiksi seuraavasti:

xx § *Yksityisen palveluntuottajan varautumisvelvollisuus*

Pykälässä säädettäisiin yksityisen palveluntuottajan velvoittavasta varautumissuunnittelusta. Säännöksen tavoitteena olisi sosiaali- ja terveydenhuollon ja erityisesti yksityisen palveluntuottajan toimintakyvyn ja palvelusuuritteiden varmistaminen sekä materiaalisen varautumisen turvaaminen kaikissa häiriötilanteissa, mukaan lukien poikkeusolot.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisen palveluntuottajan olisi varautumisella ja asianmukaisella suunnittelulla huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi sekä palautuu mahdollisimman nopeasti normaalitasolle normaaliolojen häiriötilanteissa ja valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Palveluntuottajan olisi laadittava varautumissuunnitelma sekä osallistuttava tarpeellisessa laajuudessa huoltovarmuuden turvaamiseen tähtäävään valmiussuunnitteluun. Varautumissuunnitelma olisi päivitettävä vähintään neljän vuoden välein ja sen valvonnasta vastaa sopijaosapuolena maakunta.

Varautumisvelvoite sisältäisi muun muassa veloitteen riittävän asiakastiedon antamisen varmistamiseen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, veloitteen järjestää toimiva yhteys toiminta-alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon- ja pelastusviranomaisiin sekä sähkö-, lämpö- ja vesihuollosta vastaaviin palveluntuottajiin kaikissa olosuhteissa, veloitteen laatia ennalta suunnitelmat henkilöstön käytöstä ja varallisuudesta sekä vastuuhenkilöistä erilaisissa häiriötilanteissa, sekä veloitteen laatia suunnitelmat ja toteuttaa toimintansa turvaava varautuminen lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden ja hoitomateriaalien toiminnallisuuden ja materiaalisen riittävyyden osalta.

Varautumissuunnitelmassa tulisi esittää myös, miten palveluntuottaja on varautunut tuotantoyksikkönsä ulkoisiin vaaroihin ja häiriötekijöihin. Tällaisia häiriötekijöitä voivat olla muun muassa vesihuollon, lämmitysenergian, lääkinnällisten kaasujen tai säh-

kön saannin katkeaminen, tietoliikenneyhteyksien katkokset, verkkohyökkäykset (kyber) ja muut häiriöt, ja toimipaikkaa kohtaavat fyysiset uhkatekijät (tilaturvallisuus).

Käytännössä velvoite yksityisen palveluntuottajan varautumissuunnitelman laatimisesta olisi sisällytettävä maakunnan ja palveluntuottajan välisiin sopimuksiin.

Lääkkeiden velvoitevarastoinnista

Lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain (19.12.2008/979) tarkoituksena on turvata velvoitevarastoinnilla lääkkeiden saatavuus ja käyttömahdollisuudet tilanteissa, joissa lääkkeiden tavanomainen saatavuus on vaikeutunut tai estynyt. Lakia, ja siinä kuvattuja varastointivelvoitteita, sovelletaan muun ohessa terveydenhuollon toimintayksiköihin, jollaisina pidetään muun muassa "sairaanhoidopalveluja kunnalle, kuntayhtymälle tai Ahvenanmaan maakunnalle myyvää yksityistä terveydenhuollon palveluntuottajaa" (3 § 1-4)-kohdat).

Yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottajan varastointivelvollisuus koskee "sitä lääkkeiden kulutusta, joka liittyy kunnille ja kuntayhtymille myytyihin palveluihin. Tällaisia ovat palvelut, jotka kunta tai kuntayhtymä hankkii sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n 1 momentin 4 tai 5 kohdan mukaisesti ostopalveluna tai palvelusetelin avulla" (7 § 3). Kuten edellä on todettu, ns. terveydenhuollon valinnanvapausmarkkinan taloudellinen merkitys saattaa nousta hyvinkin merkittäväksi. Uudistuksen yhteydessä olisi varmistettava, että lääkkeiden velvoitevarastointia koskevat määräykset koskevat myös valinnanvapausmarkkinoilla toimivia yksityisiä toimijoita. Huoltovarmuuskeskus ehdottaa, että lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain 7 § 3 momentti muutetaan kuulumaan esimerkiksi seuraavasti:

"Yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottajan varastointivelvollisuus koskee sitä lääkkeiden kulutusta, joka liittyy palveluihin, joita yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottaja tuottaa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa annetun lain (/) mukaisesti."

Edellä esitetty muutos ottaisi huomioon sosiaali- ja terveyshuollon valinnanvapausjärjestelmän käyttöönoton.

Huoltovarmuuskeskus toteaa lisäksi, että se tulee tarvittaessa käymään keskusteluja lääkinnällisiin hoitomateriaaleihin liittyvästä varautumisesta yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Huoltovarmuuskeskus

Raimo Luoma
toimitusjohtaja

Jyrki Hakola
johtaja, perustuotanto-osasto

Tiedoksi: Kaupallinen neuvos Tomi Lounema, TEM, tomi.lounema@tem.fi
Johtaja Eija Pelkonen, FIMEA, eija.pelkonen@fimea.fi